

Listening Post Kristianstad

15 januari 2015

Gruppen bestod av 12 deltagare varav sju män och fem kvinnor i ett åldersspann mellan strax under 30 till 75 år. Två deltagare var pensionerade psykologer, ytterligare fyra deltagare var psykologer, en läkare, en familjeterapeut, en projektledare, en arbetsterapeut och chef, en logoped och chef, en chef i offentlig förvaltning, en naturvetare, och en ridinstruktör och hästränare. Nio deltagare arbetade i offentlig sektor och tre i privat sektor. Petra Bovide och Magnus Larsson var samtalsledare.

Del 1. Delande av erfarenheter

Samtalet inleddes med att en äldre man tar upp invandring och integration och ger uttryck för att detta väcker många olika känslor såsom ilska, skuld, rädsla, uppgivenhet. Liknande känslor har han också kring klimat och miljö.

En yngre man funderar över hur mycket vi styrs av rädslor, att vi matas med att vara rädda och akta oss för allt vilket kan påverka och hämma oss. En yngre kvinna känner igen sig, t ex får man råd att akta sig för att gå en utbildning som sedan inte leder till arbete. En kvinna tycker att vi matas med att det är farligt att gå på promenad, ändå är vi sällan så säkra som här i Sverige. Teman om rädsla och oro fortsätter en stund. En man berättar att han läst i tidningen om en undersökning av BRÅ som visat att människor är mindre rädda nu än tidigare, t ex att gå på gatan på kvällen. Kanske är det så att vi inte känner oss räddare men uppmanar varandra att vara det? En kvinna som arbetar inom sjukvården berättar att hon idag träffar ungdomar som inte upplever att de kan styra över sina liv, känner sig vilsna. Samtidigt som man kan känna sig utlämnad åt rädslan kan man också försöka utmana och hantera den. En man berättar om sin stuga som ligger vid kanten av en skog som ett exempel på hur han utmanar sin rädsla på ett hanterbart sätt genom att gå ut i mörkret som skrämmer honom, men som han vet inte är farligt, för att sedan kunna gå tillbaka in i den trygga stugan.

Rädsla, uppgivenhet och att förlora kontrollen återkommer i samtalet kring Sverigedemokraterna, främlingsfientlighet, och att grundläggande strukturer i vårt samhälle kanske håller på att förändras. En man med lång erfarenhet i ledningsfunktion inom vården berättar att han nyligen gått ifrån ett möte med upplevelsen att vi kanske inte klarar personalbemanningen. Tidigare har upplevelsen alltid varit att vi klarar det, men nu uppstod

en rädsla som han inte känt tidigare. En annan man tar upp terrordådet i Frankrike, Charlie Hebron, och yttrandefriheten. Han upplever att det som händer hotar hans känsla av frihet vilket gör honom rädd och otrygg. Samtidigt så upplevde han en glöd över att inte ge upp, att vilja skapa förändring, en känsla som han inte känt på länge och som ger energi.

Ämnet skiftar därefter då en kvinna uttrycker ilska för kvinnans frigörelse, att det inte händer något på detta område t ex vad gäller lön och arbete, vilket gör henne arg och ledsen. En äldre man instämmer, det är nästan samma diskussion nu än på 90-talet. Någon ger uttryck för att det är som att bli förförd, man tror att det blir skillnader och så blir det inte så. Det är värre att det förnekas än att det inte händer något. En man ger uttryck för att han ändå tror att t ex löneskillnader mellan män och kvinnor minskar.

Gruppen håller kvar ämnet om genus. En diskussion uppstår om att det går bra för kvinnor och att mannen kanske kommer i underläge. En kvinna upplever att hon är upptagen av män inte tar ansvar eller får ta ansvar och att hon skäms över att hon känner så. Gör vi män inkompetenta? En man säger att han kan få skuld känslor för att vara man och ambitiös. Ifall det går bra för honom har han tagit ifrån kvinnorna en möjlighet. En kvinna berättar att hon kan uppleva skuld för att hon inte känner sig diskriminerad. En man undrar om det idag är mer glamour över feminismen. Ämnet går över i att handla mer om skuld och vem man får vara, vem man tillåter sig att vara. En yngre kvinna undrar varför vi inte kan se varandra som individer istället för kön?

Samtalet fortsätter kring att man idag lyfter upp brister och skavanker och ”vältrar” sig i detta, t ex i litteratur och media. Om du har haft en sjukdom så måste du skriva om det. Det blir till underhållning. Samtidigt så står man inte ut med förändring t ex att bli gammal, man opererar sig. Vad är man rädd för? Att förändras? Att bli gammal? Vad är så fel med att bli gammal och vacker? Några lyfter upp att det vi kallar förändring ofta är en flykt. Diskussionen handlar sedan om hur det förefaller finnas en önskan om att det komplexa förenklas. En man berättar att studenter som inte förstår sitt sammanhang idag kräver enkla förklaringar vilket leder till vanmakt, både hos studenter och lärare.

Gruppen återkommer till att tala om meningslöshet i att ge uttryck för det komplexa när det inte händer något. Kvinnan som tog upp genusfrågan återkommer till den, mannen som pratade om att det var samma som på 90-talet ger uttryck för att det inte gick att göra skillnad även om kompetens fanns. Vem lyssnar, vem ska man uttrycka sin vilshenhet för? Var finns riktningen? En man säger att han kanske är för otålig.

Del 2. Teman

- Rädsla och oro
- Förändring, icke-förändring & vilshenhet
- Manlig / kvinnligt
- Förenklingsmentalitet
- Brist på acceptans
- Rädsla för det komplexa & längtan efter förenkling
- Avsaknad av glöd och engagemang
- Glöd för feminism & yttrandefrihet
- Förändring, med underteman:
  - Förenklade/endimensionell
  - Rädsla/brist
  - Genus
  - Krympande av jaget
  - Maktlöshet
  - Ständig yttlig befrielse
- Genusdiskussion som flyktbeteende
- Ämnet som nämndes men inte diskuterades (integration/invandring)

Del 3. Analys och hypotesbildande

I arbetet med att skapa hypoteser om den underliggande dynamiken tog gruppen fasta på frågan om hur det kom sig att genus/jämställdhet fick så stort utrymme, på den uttryckta vanmakten och oron, och på sökandet efter såväl förenkling som engagemang och glöd. Vi arbetade med två ganska närbesläktade hypoteser i förhållande till detta.

Komplexitet och sökandet efter förenklingar

Samtalet innehåller många olika uttryck för att man upplever en mångtydighet och komplexitet i samhället idag, som är oroande och skrämmande. Man känner oro inför den omfattning som invandringsfrågan fått, och man är rädd att stabila strukturer i samhället inte

längre kommer kunna upprätthållas. Upplevelsen är vanmakt inför att det är så svårt att få till förändringar av könsmönster, men också integration. Organisationers och byråkratiers stelbenthet och rigiditet skapar också en känsla av räsla och hopplöshet. Som förälder ökar behovet av att vara medveten om och förhålla sig till en överväldigande mångfald av saker.

Samtidigt söker man efter situationer och frågor som kan erbjuda en känsla av kontroll. Man kan gå in i skogen för att på ett kontrollerat sätt bli rädd. Man söker efter förklaringar på det som sker, och lockas av enkla kategorier och svar till komplexa frågor. Man och kvinna erbjuder en sådan förenkling, som skapar begriplighet genom att förklara vanmakten som en fråga om patriarkalt förtryck.

Hypotes

Inför brännande frågor om invandring och rasism och omfattande utmaningar av offentlig sektor, väcks en förlamande oro och rädsla hos medlemmarna i samhället. Maktlöshet och förvirring riskerar att förlama och ytterligare försvåra konstruktiv handling. Som en respons söker medlemmar i samhället efter kategoriseringar och förenklingar, som både kan erbjuda begriplighet och en illusion om kontroll och handlingsmöjligheter. Förenklingarna innebär en distans från en mer djupgående förståelse och känslomässig kontakt med de omfattande utmaningarna, och riskerar därmed att i förlängningen cementera det grundläggande problemet och förstärka känslan av vanmakt och av att inget händer.

Engagemang och risken för meningslöshet och ensamhet

På flera sätt finns en spänning mellan uppgivenhet och engagemang i samtalet. Mycket engagemang fångas av frågan om män och kvinnor och jämställdhet, men också kring att ta hand om sitt barn, och att göra ett professionellt arbete. Man blir engagerad av att orättvisor mellan män och kvinnor finns. Samtidigt som detta är en verklig fråga, kan glöden för jämställdhet också fylla andra funktioner, som att slippa från såväl ett mer komplext samhälle som vår egen vanmakt. Samtidigt är jämställdhetsfråga i sig själv komplex. Upplevelsen av att inget hänt trots att det gått så lång tid föder också uppgivenhet. En känsla av maktlöshet tenderar att sprida sig, som en känsla av att ”vi kanske inte fixar det här”.

Kategorierna man och kvinna är både engagerande, genom jämställdhetsfrågan, och förlamande och väcker också känsla av skuld, i detta samtal huvudsakligen uttryckt av manliga deltagare. Det finns en längtan efter att få vara den man är, utan etiketter men också med det engagemang och kompetens som man har, t ex arbeta för större förändringar i skola och samhälle, och inte enbart se till avgränsade och enklare arbetsuppgifter. Att människor är individer är emellertid också besvärligt. Man har olika ambitioner, och när alla vill olika

riskerar man att bli ensam med sitt eget engagemang, som t ex när andra inte vill prata om jämställdhet i fikarummet, om engagemang för miljön etc. Känslor av förgänglighet tränger sig på. Man ser mängder av böcker om sjukdomar och skavanker, där brist paradoxalt blir något att vältra sig i.

Hypotes

Samhällets komplexitet och ökande mångfald och därmed svårigheten att se en entydig positiv utveckling hotar medborgarnas tillit till sitt eget engagemang och sin glöd. Man söker efter frågor som kan fånga engagemanget, och där erbjuder sig frågan om jämställdhet som ett alternativ. Genom engagemang i denna fråga skapas en tillfällig gemenskap, och man kan distansera sig från känslor av förgänglighet och maktlöshet, som väcks i relation till andra brännande och komplexa frågor, som handlar om samhällets grundläggande fungerande och om det går att se en entydig positiv utveckling i samhället.

Avslutande kommentar

Det individualiserade samhället erbjuder idag inte mötesforum med tillräckligt bärande strukturer för att medborgarna ska kunna/våga hålla fast vid ansvaret vid tankearbetet kring (bl a) "flyktingfrågan" - komplexiteten i frågan upplevs som för stor och känslorna som väcks är för starka. Listeningposten är ett visserligen ett mötesforum men dess tillfälliga karaktär gav bara deltagarna en "tillfällig gemenskap" som gjorde det svårt att på allvar våga gemensamt adressera frågan direkt. Istället valdes en annan och ställföreträdande kulturell fråga (genusdiskussionen), där mannen på ett symboliskt plan kan tänkas representera den svenskfödda svensken och kvinnan invandraren. Både "flyktingfrågan" som bl a handlar om den kultur vi bär med oss (våra värderingar, tankemönster och sedvänjor) samt jämställdhetsfrågan är djupt kulturella frågor, som handlar om saker som vi till stor del lärt oss innan vi hade tillgång till språket. Båda frågorna handlar dessutom om ett möte mellan olikheter (svensk-utländsk, man-kvinna). Denna rapport, och det tankearbete som ligger bakom den, möjliggjorde därigenom för ett lärande kring vilka impulser och känslor som djupt kulturella frågor som handlar om olikhet väcker.